

Małgorzata Sidz, *Kocie chrzciny. Lato i zima w Finlandii*,
Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2020, 245 ss.

Wszystko, co związane z krajami nordyckimi jest ostatnio bardzo popularne. Książki i reportaże oferują czytelnikom możliwość przyjrzenia się życiu ludzi na zimnej, egzotycznej Północy, gdzie pojawia się zorza polarna, białe noce, śnieżne zasy i dość oryginalni ludzie. Książka *Kocie chrzciny. Lato i zima w Finlandii* – napisana przez Małgorzatę Sidz, która spędziła sporo czasu w Finlandii – wprowadza czytelnika do świata Finów i daje wgląd w ich życie.

Sidz jest japonistką, która studiowała na Uniwersytecie w Turku w ramach programu „Studia nad Azją Wschodnią”. Według informacji znajdującej się na okładce książki jest ona także absolwentką Polskiej Szkoły Reportażu. Sidz w swej publikacji zabiera czytelników w bardzo intymną podróż do Finlandii, ukazując im tamtejsze domy, charakterystyczny design oraz fińską mentalność, często określaną mianem *sisu*. Podczas swojego pobytu miała okazję rozmawiać z Finami na różne tematy, począwszy od tego, jak szwedzkojęzyczni Finowie są postrzegani w kraju, kończąc na miejscowym życiu studenckim. Swoimi wrażeniami dotyczącymi kraju i jego mieszkańców podzieliła się z innymi obcokrajowcami.

Chwytna i zabawna nazwa książki – „kocie chrzciny”, czyli *kissanristiäiset* – to fińska wersja przyjęcia lub innego wydarzenia, które przynajmniej zdaniem uczestników jest bezcelowe. Okładka książki, na której widnieje niebieski domek Muminków w słonecznym Naantali, zachęca do czytania. Logo wydawnictwa również sugeruje, że mamy w rękach naprawdę dobrą pozycję. Książka składa się z dwóch części, nazwanych „Lato” i „Zima”. Całość jest napisana prostym językiem, a poszczególnym rozdziałom nadano tytuły przypominające wpisy z bloga. Na końcu książki czytelnik znajdzie bibliografię i inspiracje autorki. Publikacja ta zawiera wiele spostrzeżeń, które mogą zainteresować zarówno tych, którzy jeszcze nie byli w Finlandii, jak i tych, którzy chcieliby porównać własne odczucia na temat tego kraju i jego kultury. Sidz porusza w swoim reportażu różne tematy, m.in. stosunek Finów do spędzania czasu w tradycyjnych domkach letniskowych (*mökki*), fińską kuchnię, a także poważniejsze kwestie, takie jak wojna, choroby psychiczne lub okazywanie uczuć.

Książka porusza wiele tematów, niestety w wielu przypadkach sposób ich ujęcia jest raczej powierzchowny lub niesprawdzony. Autorka opiera się często wyłącznie tylko na tym, co usłyszała od przypadkowych rozmówców, np. klienta baru, i błędnie zakłada, że cały naród zachowuje się i myśli tak samo. Przykładem może być miasto Vaasa, które zostało opisane przez koleżankę autorki w następujący sposób: „W Vaasie każdy chce mieszkać w wiosce studenckiej [znajdują się tam akademiki i mieszkania dla studentów – L.S.]. Poza Turku to właściwie jedyne takie studenckie miasto w Finlandii. W Helsinkach musisz sobie radzić sama i sama szukać mieszkania”

(Sidz 2020: 88). Jednak w wielu miastach, w których znajdują się uniwersytety albo wyższe szkoły zawodowe, można znaleźć fundację, która wynajmuje pokoje w akademikach, kawalerki oraz mieszkania dla studentów. Fundacja nazywa się Opiskelija-asuntosäätiö, czyli „zakwaterowanie dla studentów”. Na stronie Suomen opiskelija-asunnot SOA ry jest lista fundacji działających w różnych miastach – obejmują ponad 20 organizacji z całego kraju, m.in. w Helsinkach, gdzie funkcjonuje Hoas – Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö sr. (*Suomen opiskelija-asunnot SOA ry* b.d.). Studenci oczywiście mogą też szukać mieszkania na własną rękę.

Aby podkreślić egzotyczny charakter języka fińskiego, autorka pokusiła się o stwierdzenie, że „Fiński pełen jest zapożyczeń ze szwedzkiego, rosyjskiego i nie wiadomo skąd” (Sidz 2020: 191) „Nie wiadomo skąd” brzmi nawet tajemniczo, ale to stwierdzenie nie jest zgodne z prawdą. Według Kirsti Aapala z instytutu Kotus (Instytut narodowych języków Finlandii) zapożyczenia językowe pochodzą „ze starych wariantów języków indoeuropejskich oraz wywodzących się z nich języków germańskich, bałtyckich i słowiańskich” (tłum. L.S.). Część słownictwa zapożyczono z języków skandynawskich i saamskich oraz z języka angielskiego (Aapala b.d.).

Następnie na podstawie kilku przykładów autorka śmiało zakłada, że „[z] języka Saamów dużo można zrozumieć, jeżeli się tylko próbuje” (Sidz 2020: 215). Należy dodać, że w Finlandii mówi się po północnosaamsku (pohjoissaame), w języku inari (inarinsaame) oraz języku skolt (koltansaame) (*Saamelaiset ja saamen kielet* b.d.). Narzecza, które wyewoluowały z tej samej gałęzi lub należą do tej samej rodziny językowej, wykazują pewne podobieństwa, jednak pomimo wspólnego pochodzenia zrozumienie więcej niż kilku podstawowych słów może być trudne lub w ogóle niemożliwe. Chociaż fiński i języki saamskie miały wspólnego przodka, ich drogi rozeszły się już ok. 3000–3500 lat temu (Aikio-Puoskari b.d.).

Sidz miała okazję odwiedzić wiele miast w Finlandii i spróbować lokalnych słodyczy. O Tampere pisze: „[a] najlepsze z najlepszych są *munkki* [fińskie pączki – L.S.] w wieży Näsanneula. [...] No i w Tampere są tramwaje, a nie we wszystkich fińskich miastach są. [...] Do wieży jedziemy oczywiście tramwajem” (Sidz 2020: 92). Można oczywiście pomylić Näsanneula i Pyykinin näkötorni – obie są wieżami w Tampere – ale tylko jedna z nich jest znana z pączków i jest to właśnie Pyykinin näkötorni, gdzie znajduje się punkt widokowy z kawiarnią Pyykinin Munkkikahvila. Nieprawdziwa jest także informacja o transporcie publicznym w Tampere – książka została opublikowana w 2020 r., zaś pierwsza linia tramwajowa w tym mieście zaczęła działać dopiero 9 sierpnia 2021 r. (*Ratikan tarina* b.d.).

Finlandia, tak jak Polska, ma trudną historię. Sidz, nawiązując do wojny domowej w Finlandii (która miała miejsce w 1918 r.), pisze, że „[w] Finlandii czasem lepiej nie mówić, skąd się pochodzi, żeby nie ujawniać, po której stronie stali twoi przodkowie” (Sidz 2020: 39). Brzmi to trochę tak, jakby wciąż często mówiło się o wojnie, choć w rzeczywistości tak nie jest. Oczywiście nadal są w Finlandii osoby, które przeżyły te tragiczne wydarzenia osobiście, ale stwierdzenie, że rozmowy na ten temat są regularne, jest zbyt dużym uogólnieniem. Młodzi ludzie często przeprowadzają

się do innego miasta, aby rozpocząć studia. Wówczas łatwym sposobem nawiązania nowych znajomości jest właśnie rozmowa o mieście pochodzenia.

W dalszym fragmencie reportażu autorka ponownie cytuje słowa jednego ze znajomych, który stwierdził, że „[w] armii wszystko jest zaplanowane. [...] Człowiek ma myśleć automatycznie, automatycznie słuchać i automatycznie wykonywać rozkazy. Ma przestać myśleć samodzielnie. Takie pranie mózgu. [...] Ludzie popełniają samobójstwa” (Sidz 2020: 160). To prawda, że niektórzy w wojsku radzą sobie lepiej niż inni, jednak powyższy opis brzmi tak, jakby fińska armia była swego rodzaju „fabryką samobójców”. Warto więc w tym miejscu dodać, że według portalu internetowego Yle wojskowe komisje lekarskie powinny przeprowadzać bardziej szczegółowe badania powoływanych do Puolustusvoimat (Fińskie Siły Zbrojne), tak aby osoby z problemami psychicznymi nie musiały odbywać służby wojskowej (Mäntymää 2018).

Mimo że książka operuje bardziej osobistymi doświadczeniami niż faktami, może jednak zachęcić czytelników do samodzielnego zgłębnienia poruszanych tematów, takich jak poważne problemy społeczne. Odpowiednimi odbiorcami książki byłoby w moim odczuciu ci czytelnicy, którzy odwiedzili Finlandię i chcieliby skonfrontować swoje doświadczenia z informacjami przedstawionymi w książce. To zrozumiałe, że dla obcokrajowca wielowarstwowe odkrywanie kultury danego kraju może być wymagające, ale należy się z tym liczyć od samego początku procesu twórczego, a zasłyszane informacje powinny być traktowane raczej jako opinie niż fakty. Sam temat jest bardzo interesujący, a do tego autorka ma potencjał, aby w żywy sposób opisać swoje wrażenia z Finlandii – warto jednak dokładniej sprawdzić zasłyszane opinie.

Laura Santoo

Uniwersytet Gdański

<https://orcid.org/0000-0003-0635-0784>

Bibliografia

- Aapala, K. (b.d.). *Sanojen alkuperästä*. https://www.kotus.fi/nyt/kysymyksia_ja_vastauksia/sanojen_alkuperasta [dostęp: 1.02.2022].
- Aikio-Puoskari, U. (b.d.). *Saamen kieli ja kirjallisuus*, <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/saamen-kieli-ja-kirjallisuus> [dostęp: 22.02.2022].
- Mäntymää, E. (2018). *Yhä useampi nuori ei kelpaa armeijaan mielenterveysongelman vuoksi: puolustusvoimien seula tiukentunut*, <https://yle.fi/uutiset/3-10218507> [dostęp: 2.02.2022].
- Ratikan tarina* (b.d.). Tampereen Ratika. <https://www.tampereenratikka.fi/tampereen-ratikka/ratikan-tarina/> [dostęp: 22.02.2022].
- Saamelaiset ja saamen kielet* (b.d.). Sámediggi. <https://www.samediggi.fi/kielilliset-oikeudet-ovat-perusoikeuksia/saamelaiset-ja-saamen-kielet/> [dostęp: 1.02.2022].
- Suomen opiskelija-asunnot SOA ry* (b.d.). <https://www.soa.fi/etusivu.html> [dostęp: 23.02.2022].